

Igrivo do znanja o varnosti na spletu

Ali raje igrate mikado ali spomin? Morda uživate v obeh. Mi smo ju malo priredili in nastali sta igri mikado ter spomin o varnosti na spletu in spletnem nasilju.

Igri sta lahko izhodišči za pogovor o tem, kako lahko na spletu ohranimo pravice, da smo varni, močni in svobodni ter pri tem pomagamo tudi ostalim.

Vabimo vas, da ju preizkusite!

Navodila za igro mikado

Poiščite ali izdelajte 6 vijoličnih, 6 zelenih, 6 roza in 6 oranžnih palčk ali slamic ter natisnite kartončke z vprašanji o varnosti na spletu in spletnem nasilju.

Šop palčk postavite pokonci na igralno mizo in pustite, da padejo v krogu na vse strani, druga preko druge.

Vsak igralec poskuša vzeti palčko s kupa, tako da ne premakne ostalih palčk. Ko mu uspe, dobi točko in vzame kartonček z vprašanjem, ki je enake barve kot palčka. Na glas prebere vprašanje in odgovori nanj. Če odgovori pravilno, dobi dodatno točko. Zmaga tisti, ki zbere največ točk.

Navodila za igro spomin

Natisnite in izrežite pisane kvadratke s sličicami ter kartončke z vprašanji. Priporočamo, da jih natisnete ali nalepite na trši papir, da jih boste lahko uporabili večkrat.

Pisane listke razporedite po mizi z barvnimi sličicami obrnjenimi navzdol, da si igralci ne zapomnijo, kje leži kateri listek. Igralci morajo poiskati ustrezne pare. Prvi igralec izbere dva listka in ju obrne ter barvni sličici pokaže, tako da ju vidijo vsi igralci.

Če najde ustrezen par, dobi točko. Potem pogleda, kakšne barve sta listka in vzame kartonček z vprašanjem, ki je enake barve. Nato odgovori na vprašanje, zapisano na kartončku. Če pravilno odgovori, dobi dodatno točko. Listka s sličicami in kartonček z vprašanjem obdrži.

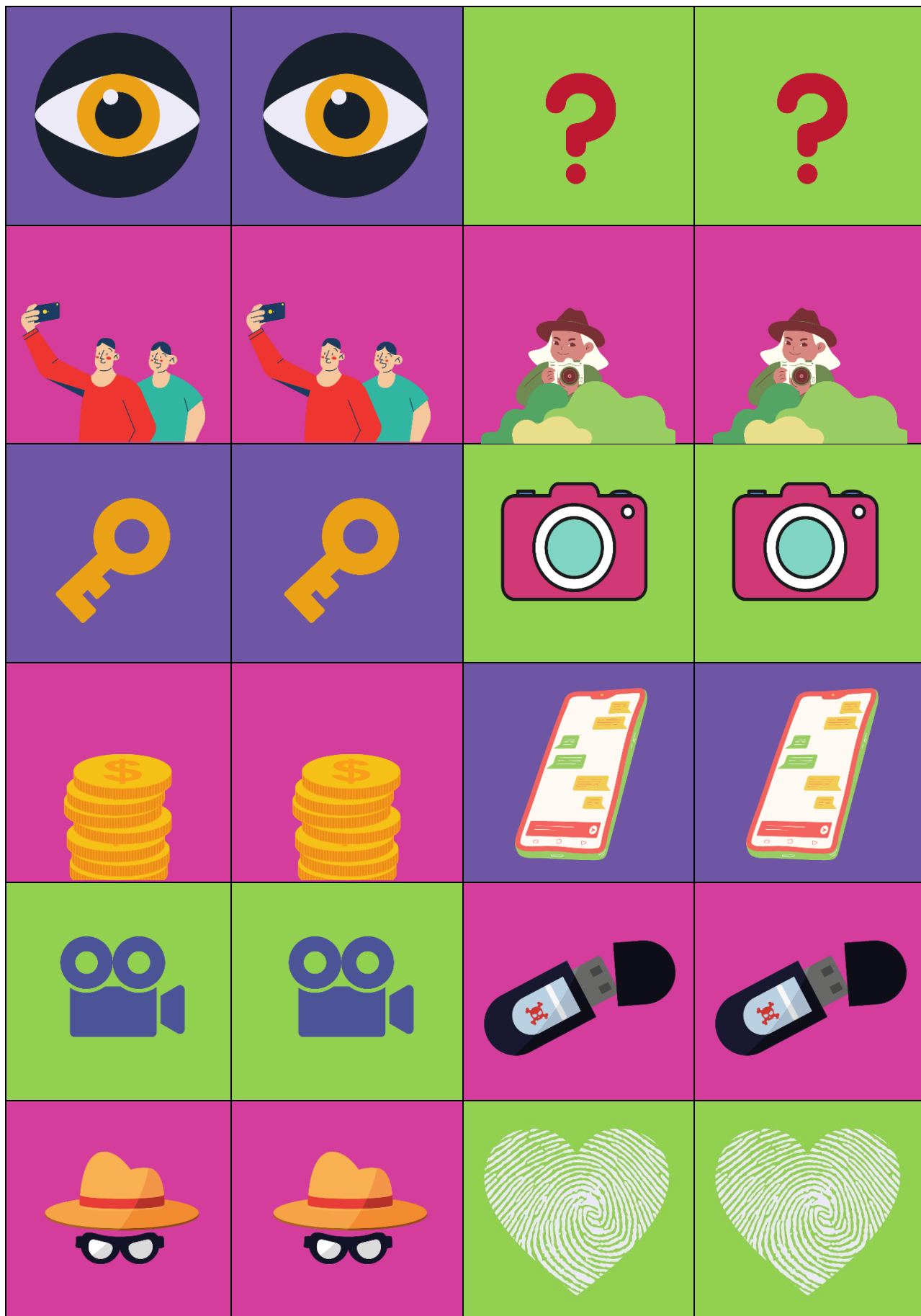
Če ne najde ustreznega para, listka obrne z barvno sličico navzdol in ju položi nazaj na mizo. Na vrsti je drug soigralec. Igralci si poskušajo zapomniti, kam je položil listka, saj ju bodo kasneje verjetno potrebovali.

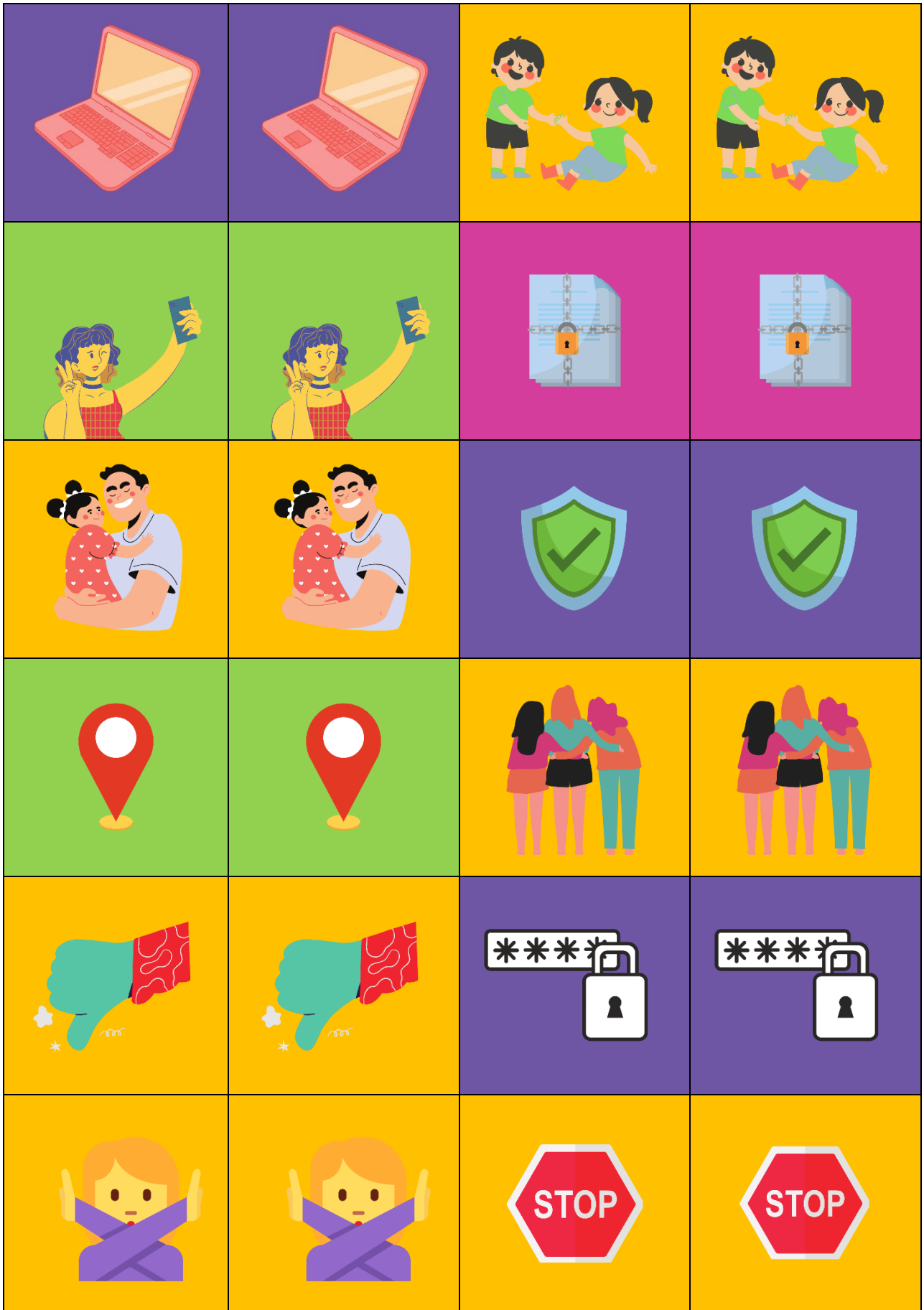
Igra se nadaljuje v smeri urinega kazalca. Zmagovalec igre je tisti, ki zbere največ točk.

Da igra za otroke ne bo pretežka, lahko nekatere pare sličic izločite. Izločene listke lahko uporabite naslednjič.

LISTKI S SLIČICAMI ZA IGRO SPOMIN

KARTONČKI Z VPRAŠANJI ZA IGRI SPOMIN IN MIKADO

- Na vijoličnih kartončkih so vprašanja o varnih uporabniških imenih in geslih.
- Na zelenih kartončkih so vprašanja o tem, katere podatke je varno objavljati na spletnih profilih.
- Na roza kartončkih so vprašanja o tem, kako varovati svoje podatke in podatke drugih ljudi.
- Na oranžnih kartončkih so vprašanja o tem, kako ravnati, ko doživimo spletno nasilje ali pa opazimo, da ga doživlja nekdo drug.

1. Ali je Ht0axč4i2q0+i%+l*đ varno geslo in zakaj?	2. Ali je Tim Z. varno geslo in zakaj?
3. Ali je Harry Potter varno geslo in zakaj?	4. Ali je T1m2021=)! varno geslo in zakaj?
5. Ali je Črni zmaj varno uporabniško ime za vstop v spletno klepetalnico in zakaj?	6. Ano prijateljica prosi, naj ji posodi geslo za igro Minecraft. Ali naj ji Ana posodi svoje geslo?
7. Špeli je sošolec predlagal, naj si naredi profil na Snapchatu. Kaj naj naredi Špela in zakaj? a) Takoj naj naredi profil. b) Najprej naj se pogovori s starši.	8. Katere podatke bi objavili na profilu, ki je viden vsem na spletu? a) Ime, priimek, naslov in telefonsko številko. b) Ime, priimek, starost in telefonsko številko. c) Ime, priimek in kraj (npr. Maribor).

<p>9. Ali je na spletu primerno objaviti fotografijo, na kateri smo v kopalkah in pomanjkljivo oblečeni? Zakaj?</p>	<p>10. Ali je ta slika primerna in varna za objavo na spletu? Zakaj?</p>
<p>11. Ali je objava slike s komentarjem »Poglejte naš novi avto!« varna za objavo na spletu? Zakaj?</p> 	<p>12. Ali je objava slike otroka, ki se s kolesom vozi pred domačo hišo primerna in varna za objavo na spletu? Zakaj?</p>
<p>13. Kaj moramo narediti vedno, preden nekoga fotografiramo ali posnamemo?</p>	<p>14. Kaj moramo narediti vedno, preden objavimo fotografijo ali posnetek druge osebe/oseb?</p>
<p>15. Anže je dobil sporočilo v katerem piše, da naj sporočilo v 10 min posreduje 10 prijateljem in zgodilo se mu bo nekaj lepega. Kaj naj Anže naredi in zakaj?</p>	<p>16. Maši se je na ekranu pokazal napis: »Čestitamo!!! Ste srečni dobitnik denarne nagrade 100000 €. Kliknite TUKAJ.« Kaj naj Maša naredi?</p>
<p>17. Tevž je dobil e-pošto osebe, ki je ne pozna in je ni pričakoval. Kaj naj naredi?</p>	<p>18. Ana, Špela in Tine so sošolci. Ana je Špelo vprašala, če ji da Tinetovo telefonsko številko. Kaj naj naredi Špela?</p>

<p>19. Naštej vsaj 2 osebi, ki bi jima lahko povedal/-a, da doživljaš spletno nasilje ali pa opažaš, da se dogaja nekemu drugemu?</p>	<p>20. Kaj lahko narediš, če ti oseba, ki ji poveš o tem, da doživljaš spletno nasilje, ne pomaga?</p>
<p>21. Kako na telefonu ali računalniku naredimo posnetek zaslona? Zakaj je pomembno to narediti v primerih, ko doživljamo ali opazimo nasilje?</p>	<p>22. Naštej 3 korake, ki jih naredimo, ko doživimo ali opazimo spletno nasilje.</p>
<p>23. Job je na spletu opazil žaljiv posnetek o sošolcu. Kaj naj Job naredi?</p>	<p>24. Naji nekdo pošilja žaljiva SMS sporočila. Kaj naj naredi?</p>

Rešitve nalog na vijoličnih kartončkih: varna uporabniška imena in gesla

- 1. Ali je Ht0axč4i2q0+i%+l*đ varno geslo in zakaj?**
NE, to ni varno geslo, ker si ga težko zapomnimo, ne da bi si ga nekam zapisali.
- 2. Ali je Tim Z. varno geslo in zakaj?**
NE, to ni varno geslo, ker ne vsebuje 8 ali več znakov. Gre za ime in prvo črko priimka in takšno geslo lahko drugi hitro uganejo. Poleg tega vsebuje premalo različnih znakov. Dobro geslo vsebuje številke, posebne znake (# « % * ..), male in velike tiskane črke.
- 3. Ali je Harry Potter varno geslo in zakaj?**
NE, to ni varno geslo, ker gre za ime znanega filmskega junaka, ki ga pozna zelo veliko ljudi in zato ga je lažje uganiti. Poleg tega vsebuje premalo različnih znakov. Dobro geslo vsebuje številke, posebne znake (# « % * ..), male in velike tiskane črke.
- 4. Ali je T1m2021=)! varno geslo in zakaj?**
JA, to je varno geslo, ker:
 - vsebuje 8 ali več znakov,
 - vsebuje različne znake (male in velike tiskane črke, posebne znake (=!) in številke),
 - si ga lahko zapomnimo.
- 5. Ali je Črni zmaj varno uporabniško ime za vstop v spletno klepetalnico in zakaj?**
JA, ker o osebi, ki si je izbrala to uporabniško ime, ne pove ničesar (ne pove npr. kako je osebi ime, kako se piše ...).
- 6. Ano prijateljica prosi, naj ji posodi geslo za igro Minecraft. Ali naj ji Ana posodi svoje geslo?**
NE. Gesla so skrivnost. Ne povemo jih nikomur, razen staršem oziroma odrasli osebi, ki ji zaupamo.

Rešitve nalog na zelenih kartončkih: naši podatki na spletu

- 7. Špeli je sošolec predlagal, naj si naredi profil na Snapchatu. Kaj naj naredi Špela in zakaj?**
Pravilen odgovor je b. Špela naj se najprej pogovori s starši. Skupaj si bodo ogledali Snapchat in ji pomagali vklopiti varnostne nastavitve.
- 8. Katere podatke bi objavili na profilu, ki je viden vsem na spletu?**
Pravilen odgovor je c (ime, priimek in kraj). Najbolje je, da na javnem profilu o sebi objavimo čim manj podatkov.
- 9. Ali je na spletu primerno objaviti fotografijo, na kateri smo v kopalkah ali pomanjkljivo oblečeni? Zakaj?**
NE, fotografij ali videoposnetkov, na katerih smo pomanjkljivo oblečeni mi ali kdo drug, ni varno objavljati na spletu.

10. Ali je ta slika primerna in varna za objavo na spletu? Zakaj?

JA, ker slika ne pove veliko o osebi, ki jo je objavila.

11. Ali je objava slike s komentarjem »Poglejte naš novi avto!« varna za objavo na spletu? Zakaj?

NE, ker lahko tako tudi osebe s slabimi nameni opazijo, da imamo doma dragocenosti (npr. drag avtomobil).

12. Ali je objava fotografije otroka, ki se s kolesom vozi pred domačo hišo, primerna in varna za objavo na spletu? Zakaj?

NE, ker je na sliki otrok in hiša, v kateri živi. Takšna fotografija izdaja preveč podatkov in ni primerna za objavo. To še bolj drži, če starši otroka niso dovolili, da ga nekdo fotografira in to objavi.

Rešitve nalog na roza kartončkih: varujmo svoje podatke in podatke drugih

13. Kaj moramo narediti vedno, preden nekoga fotografiramo ali posnamemo?

Predn nekoga fotografiramo ali posnamemo, moramo pridobiti njegovo dovoljenje. Če nam tega ne dovoli, pomeni, da ga ne smemo fotografirati ali snemati.

14. Kaj moramo narediti vedno, preden objavimo fotografijo ali posnetek druge osebe/oseb?

Predn objavimo fotografijo ali posnetek druge osebe/oseb, moramo pridobiti njeno/njihovo dovoljenje. Če nam tega ne dovoli/-jo, pomeni, da fotografije/posnetka ne smemo objaviti.

15. Anže je dobil sporočilo v katerem piše, da naj sporočilo v 10 min posreduje 10 prijateljem in zgodilo se mu bo nekaj lepega. Kaj naj Anže naredi in zakaj?

Sporočila naj nikomur ne pošilja. Pokaže naj ga staršem oziroma odrasli osebi, ki ji zaupa. Najbolje je, da sporočilo izbrišejo. Takšna sporočila nikomur ne prinašajo sreče. Pogosto gre za trik, s pomočjo katerega osebe s slabimi nameni poskušajo priti do čim več podatkov o drugih ljudeh.

16. Maši se je na ekranu pokazal napis: »Čestitamo!!! Ste srečni dobitnik denarne nagrade 100000€. Kliknite TUKAJ.« Kaj naj Maša naredi?

Maša naj ne klika in ne vpisuje svojih podatkov. Sporočilo naj pokaže staršem oziroma odrasli osebi, ki ji zaupa. Morda gre za prevaro, s pomočjo katere poskušajo osebe s slabimi nameni pridobiti podatke in/ali denar drugih oseb.

17. Tevž je dobil e-pošto osebe, ki je ne pozna in je ni pričakoval. Kaj naj naredi?

Tevž naj ne odpira e-pošte. Pokaže naj jo staršem, oziroma odrasli osebi, ki ji zaupa. Morda je sporočilo poslala oseba s slabimi nameni.

18. Ana, Špela in Tine so sošolci. Ana je Špelo vprašala, če ji da Tinetovo telefonsko številko. Kaj naj naredi Špela?

Špela naj Tineta vpraša, če dovoli, da Ani posreduje njegovo telefonsko številko. Če Tine reče ne, potem njegove telefonske številke ne sme dati Ani.

Rešitve nalog na oranžnih kartončkih: ko doživimo spletno nasilje ali opazimo, da ga doživlja nekdo drug

19. Naštej vsaj 2 osebi, ki bi jima lahko povedal/-a, da doživljaš spletno nasilje ali pa opažaš, da se dogaja komu drugemu?

Morda lahko poveš sorodnikom (staršem, sorojencem, babici, dedku, teti, stricu, bratrancu, sestrični ...). V šoli lahko poveš komu od zaposlenih (učitelju ali učiteljici, svetovalni delavki/svetovalnemu delavcu, ravnatelju/ravnateljici ...), sošolki/sošolcu, prijatelju/prijateljici. Zelo pomembno je, da poveš vsaj eni odrasli osebi, ki ji zaupaš.

20. Kaj lahko narediš, če ti oseba, ki ji poveš o tem, da doživljaš spletno nasilje, ne pomaga?

Ne obupaš in poveš drugi odrasli osebi, ki ji zaupaš. Vztrajaš tako dolgo, da ti nekdo od odraslih pomaga.

21. Kako na telefonu ali računalniku naredimo posnetek zaslona? Zakaj je pomembno to narediti v primerih, ko doživljamo ali opazimo nasilje?

Posnetek zaslona na telefonu lahko naredimo s pomočjo različnih tipk, gumbov ali tako, da na določen način podrsamo po ekranu (npr. s pomočjo tipke za odklepanje/zaklepanje zaslona, gumba »Domov«, gumba za nastavitve glasnosti). Na vsakem telefonu to naredimo malce drugače, zato preizkusi, kako se to naredi na tvojem telefonu, oziroma na telefonih, ki jih uporabljate doma.

S pritiskom tipke »prt sc« na računalniku naredimo posnetek zaslona (screenshot). Na njem se vidi vse, kar se je ob pritisku na tipko videlo na našem zaslonu.

Posnetke zaslona, na katerem so vidne neprimerne, žaljive objave, komentarji ali fotografije, shranimo za dokaz. Te dokaze bomo morda potrebovali, če se bo nasilje stopnjevalo. Za pomoč pri pripravi in shranjevanju posnetkov zaslona prosimo odraslo osebo.

22. Naštej 3 korake, ki jih naredimo, ko doživimo ali opazimo spletno nasilje.

- USTAVI SE. – Neprimernih objav na spletu ne komentiramo, ne delimo in jih ne všečkamo.
- POVEJ. – O spletnem nasilju čim prej povemo vsaj eni odrasli osebi, ki ji zaupamo.
- SHRANI, PRIJAVI IN BLOKIRAJ. – Naredimo posnetke zaslona neprimernih objav in jih shranimo za dokaz, neprimerne objave prijavimo administratorjem (upravljavcem) spletne strani in blokiramo tistega, ki jih je objavil).

23. Job je na spletu opazil žaljiv posnetek o sošolcu. Kaj naj Job naredi?

- Job naj SE USTAVI in naj pod posnetkom ničesar ne napiše, ga ne všečka in ne deli.
- Čim prej naj POVE vsaj eni odrasli osebi, ki ji zaupa. Tudi sošolcu lahko pove, kaj je opazil na spletu in mu reče, da je to spletno nasilje ter da mu je pripravljen pomagati ustaviti nasilje. Skupaj lahko povesta odrasli osebi, ki ji zaupata (npr. učiteljici/učitelju).
- V naslednjem koraku pa lahko Job ali sošolec odraslo osebo prosi za pomoč, da skupaj naredijo posnetke zaslona, jih shranijo za dokaz in žaljiv posnetek prijavijo administratorju (upravljavcu) strani ter blokirajo osebo, ki je to objavila.

24. Naji nekdo pošilja žaljiva SMS sporočila. Kaj naj naredi?

- Naja naj se ustavi in ne odgovarja na žaljiva sporočila.
- Čim prej naj pove vsaj 1 odrasli osebi, ki ji zaupa.
- S pomočjo odrasle osebe naj pokliče telefonskega operaterja, da bo blokiral telefonsko številko osebe, ki Naji pošilja ta sporočila.

Gradivo je nastalo v okviru Programa NEON – Varni brez nasilja, ki ga sofinancira Ministrstvo za zdravje RS.